

شیوه نگارش در رسانه‌ها

دکتر احمد توکلی

www.ketab.ir

سرشناسه:	توکلی، احمد، ۱۳۳۶-
عنوان و نام پدیدآور:	شیوه نگارش در رسانه‌ها؛ احمد توکلی.
مشخصات نشر:	تهران: ثانیه، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری:	۱۲۸ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۲۵۹-۰۶-۱
وضعیت فهرست‌نویسی:	قیفا
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۱۲۵-۱۲۶.
موضوع:	نگارش علمی و فنی - - مطبوعات
موضوع:	رسانه‌های گروهی - - نویسندگی
موضوع:	روزنامه‌نگاری - - نویسندگی
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۲ ش ۹ت/۹۷۷۵ PNF
رده‌بندی:	۰۷۰/۴
شماره ثبت:	۳۳۷۴۹۷۴

شیوه نگارش در رسانه‌ها
۱- توکلی

طراح جلد
چاپ اول
تعداد
لیتوگرافی
چاپ و صحافی
چین توکلی
۱۳۹۲
۱۱۰
۱۱۰
۱۱۰
۱۱۰
۱۱۰

شابک

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۵۹-۰۶-۱
همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تهران، سمات پاد خیابان علامه جنوبی، خیابان ۲۶ شرقی، پلاک ۲۰، واحد ۴
تلفن: ۰۹۱۲۳۰۹۵۴۵۱
www.sanichpress.ir
قیمت: ۶۰۰۰ تومان

فهرست

۹	سپاسگزاری
۱۱	اشاره
۱۳	پیش‌گفتار
۱۵	۱. اصول اولیه
۱۵	الف) محتوای پیام
۱۶	سعی در گول‌زدن مخاطب نداشته باشید
۱۶	ورود به زندگی خصوصی افراد مشهور به قصد شایسته ممنوع!
۱۷	به‌کارگیری برخی صفت‌ها و واژه‌های احساسی خبر را بی‌اعتبار می‌اندازد
۱۸	ضمایر و صفت‌های ملکی
۱۹	ب) شکل پیام
۲۰	۲. ساده‌نویسی
۲۱	استفاده از کلمات ساده (پرهیز از کاربرد کلمات سخت)
۲۱	استفاده از جملات کوتاه
۲۶	پرهیز از به‌کارگیری جملات میان‌پیوندی
۲۷	پرهیز از کلیشه‌ها
۲۹	پرهیز از تعارفات و تشریفات
۳۱	رعایت اختصار (موجزنویسی)

۳۲	پرهیز از تکرار
۳۳	پرهیز از حشو و زائدنویسی
۳۴	پرهیز از گرایش به نثر ادبی
۳۶	تمرین‌های فصل دوم
۴۱	۳. رعایت زبان معیار
۴۲	واژه‌های بیگانه را به شکل افراطی به کار نبرید
۴۴	لزوم رعایت عفت کلام و پرهیز از به کارگیری کلمات زشت و تعبیر عامیانه
۴۷	ضربیت اجتناب از به کارگیری زبان محاوره‌ای و شکسته
۵۰	رعایت فصل سوم
۵۳	۴. رعایت نگارش ستوری (اصول درست‌نویسی)
۵۴	استفاده از متن مناسب برای جای معلوم
۵۷	حذف فعل زائد
۵۸	دوری اجزای فعل مرکب از یکدیگر
۵۹	افعال نامناسب
۵۹	فعل نامناسب «می‌باشد» جای «است»
۶۱	به کار بردن فعل «گشتن» به جای «رفت»
۶۲	تفاوت معنی «گذاشتن» با «گزارش»
۶۳	استفاده از فعل «نمودن» به جای «کردن» (از نام‌ها)
۶۴	کاربرد فعل در غیر معنی
۶۴	فعل بایستن (باید، می‌باید - بایست، می‌بایست)
۶۶	به کار بردن وجه وصفی کاذب
۶۷	حرف اضافه زاید یا نامناسب
۶۸	حرف ربط زاید
۶۹	استفاده از تعبیر نادرست
۷۰	کاربرد غیر اصولی «به عنوان»
۷۱	کاربرد غیر اصولی «را»
۷۳	کاربرد غیر اصولی «یک»
۷۴	کاربرد «که» زاید
۷۵	کاربرد «بر علیه» در جمله

۷۷	انجام/ انجام کار
۷۸	«عدم وجود» به جای «نبود»
۷۹	کنکاش به جای کاوش
۸۰	با این وجود
۸۱	محظور یا محذور؟
۸۲	ناهار یا نهار؟
۸۲	ر چه قدر
۸۳	تسلیت بادا
۸۳	تندیدیا کاند
۸۴	کاندیدیا تودیا تاندیلتوری
۸۴	چنانچه و چنانکه
۸۵	تداخل نابهنجار از
۸۸	تمرین های فصل چهارم
۹۳	۵. رعایت اصول نشانه گذاری
۹۴	نقطه (.)
۹۵	ویرگول (،)
۹۶	نقطه ویرگول (؛)
۹۶	دو نقطه (:)
۹۷	سه نقطه (...)
۹۸	خط تیره یا خط فاصله (-)
۱۰۰	ستاره (*)
۱۰۰	علامت سؤال (?)
۱۰۰	علامت تعجب (!)
۱۰۱	گیومه « »
۱۰۱	وضعیت نشانه های سجاوندی در گیومه
۱۰۶	پرانتز یا دو هلال یا دو کمانک ()
۱۰۷	وضعیت نشانه های سجاوندی در گیومه
۱۰۸	کروشه یا قلاب [...]
۱۰۸	استاندارد فاصله گذاری نشانه ها

۱۱۱	۶. رعایت اصول عددنویسی
۱۱۱	اعداد یک رقمی
۱۱۲	اعداد دو رقمی و سه رقمی
۱۱۳	اعداد چهار رقمی
۱۱۳	اعداد پنج رقمی به بالا
۱۱۳	مواردی که نمی‌شود ارقام را به عدد نوشت
۱۱۴	مواردی که همیشه از عدد استفاده می‌شود
۱۱۷	پیشوند: امای بعضی از واژه‌ها و پیشوندها و پسوندها
۱۲۷	تایید

سپاسگزاری

این نوشته قبل از چاپ به محبت و دوستی دوستان ارجمندم، جناب آقای علی آقاغفار، روزنامه‌نگار و نویسنده ارجمند، جناب آقای حسین صدری‌نیا، نویسنده و ویراستار ارشد مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و آقایان مهرداد نیا، بی‌ادعا و با دقت آن را مطالعه کردند و اشتباهات آنرا تصحیح کردند که بی‌نهایت سپاسگزارم. همچنین، از دوست ارجمندم جناب آقای محمود سلطان‌آبادی، مدرس علوم ارتباطات و روزنامه‌نگاری که در همه مراحل کتاب به من کمک‌های بی‌دریغی ارزانی داشت.

حمد توکلی

اشاره

۱. در این مجموعه سعی شده است، شیوه نگارش ادبی با کارکردهای رسانه‌ای - که الزامات مخصوص به خود را دارد - مطرح شود. به همین علت، نویسنده در بعضی مباحث کمی تفاوت از شیوه‌های موجود به شیوه نگارش در رسانه‌ها نگاه کرده است.
۲. از آنجایی که بسیاری کلمات بیگانه وارد زبان ما شده و برخی نیز به ناچار پذیرفته شده‌اند، تأکید کتاب به جای آنکه به عنوان نویسی صرف باشد، بر پرهیز از افراط و تفریط گذاشته شده است.
۳. چون کتاب، برای دانشجویان علوم ارتباطات و روزنامه‌نگاری نوشته شده و پیش‌نیاز درس‌های تخصصی است، به منظور آماده‌سازی ذهن دانشجو، برخی واژه‌های تخصصی در خبرنگاری و روزنامه‌نگاری در پانویس‌ها توضیح داده شده که ممکن است برای افراد کارشناس روزنامه‌نگاران، بدیهی و تکراری باشد.
۴. در پایان هر فصل سؤال‌ها و تمرین‌هایی گذاشته شده‌اند که توجه به آنها می‌تواند به پیشبرد درک موضوعات کمک بیشتری کند.

پیش‌گفتار

بدون‌شک زبان، سرچشمه هویت ملی و فرهنگی یک ملت و از طریق آن است که ارتباطات فکری و فرهنگی در تمام شکل می‌گیرد. و تردیدی نیست که این موضوع در میان مللی که دارای ریشه فرهنگی و تاریخی ریشه‌دارتری هستند، نمایش پررنگ‌تری دارد.

زبان ما فارسی نیز خوشبختانه از جمله این زبان‌هاست و از تاریخ، فرهنگ و تمدنی ارزشمند و کم‌نظیر نشأت می‌گیرد. احترام به زبان که با کاربرد اصولی آن ممکن می‌شود، احترام به فرهیختگی یک ملت است. قواعد بازی‌های زبانی، قواعد فکری، علمی و فنی یک ملت را شکل می‌دهد و حتی به ارتباطات بین ملل نیز اثر گذارند، بنابراین مهم است که نهادهای مسئول از آن پایداری کنند.

از جمله مهم‌ترین نهادهای مسئول در این رابطه بدون‌شک رسانه‌ها هستند و به دلیل دوری کسی درباره فرهنگ‌سازی بودن رسانه‌ها تردید داشته باشد و به دلیل است، کسی بتواند نقش و تأثیر رسانه‌ها را در جامعه‌پذیر ساختن انسان‌ها و شهروندسازی منکر شود. به این ترتیب رسانه‌ها اگر قادرند باورهای ما و حتی جهان ما را شکل دهند، بدون تردید زبان و ادبیات ما را نیز تحت سیطره خود دارند.

امروزه اگرچه نقش رسانه‌ها برای انتقال زبان، با نهادهای آموزشی و خانواده به مشارکت گذاشته شده است، با این وصف بدون هیچ اغراق و بزرگ‌نمایی باید اعتراف کرد که در این زمینه، خانواده و نهادهای آموزشی نیز متأثر از رسانه‌ها عمل می‌کنند.

بر این اساس انتخاب واژه‌ها، عبارات و جملاتی که مردم در خانه، محل کار و کوچه و خیابان برای معناسازی کنار هم قرار می‌دهند تا پیام و تفکری را به دیگران انتقال دهند، بیش از هر چیز حاصل و بازتاب انواع رسانه‌هایی است که در دسترس مخاطب قرار گرفته‌اند.

در این مقاله سعی می‌شود تا «زبان» به میان می‌آید، از دو منظر می‌شود به آن نگاه کرد، یکی از منظر «زبان‌شناسی» و دیگری از منظر «ادبیات نوشتاری» که به عبارتی شیوه نگارش ادبی است. در بحث زبان‌شناسی که موضوعی به مراتب پیچیده‌تر است، مخاطب را باید با «سواد رسانه‌ای» آشنا ساخت، و از منظر دوم که هدف از نگارش ادبی است، ما به «اصول نگارش فارسی در مطبوعات و رسانه‌ها» خواهیم پرداخت که مخاطبان عمده آن روزنامه‌نگاران و دانشجویان علوم ارتباطات هستند.

احمد توکلی

بهمن ۱۳۹۲